

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף צ"ז
הדף היומי בהלכה: סימן קפ"ב מסעיף ב' עד סעיף ג'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק ט"ז 'גם אמרו חז"ל' עד 'ואפילו אם הוא בעצמו'

לוח
לימוד
יומי

המנהגים השונים של 'שריפת הפתילות' לאחר חנוכה

הלכות חנוכה מתוך ביאורים ומוספים משנ"ב מהדורת 'דרשו'

כפי שלמדנו בעבר, על נרות החנוכה לדלוק לפחות עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים; ולפיכך, כמות השמן הנצרכת לזמן זה אסורה בהנאה, כיון שהוקצתה למצוה; ואם כבה הנר במהלך זמן זה, אין להשתמש בשמן הנותר בבזיכים אלא להדלקה בימים הבאים בלבד.

אולם, השמן הנותר בבזיכים לאחר חלוף חצי שעה מצאת הכוכבים אינו אסור בהנאה, כיון שלא הוקצה למצוה; ויש אומרים שכל השמן הניתן בבזיכים נחשב כמוקצה למצוה, ולכן ראוי להתנות מראש שהשמן הנותר לאחר חצי שעה אינו מוקצה למצוה.

במשנה ברורה הביא את דברי הטור שכתב כי אין להניח שמן שהוקצה למצוה להדלקה בשנה הבאה, מחשש שמא יטעו וישתמשו בו, ויש להבעירו ולכלותו מיד לאחר החנוכה.

בסידור האריז"ל מובא שבעת שריפת השמן הנותר יש לומר את פרק סז שבתהלים: 'למנצח בנגינות'. ובקהילות רבות נהגו לשרוף את השמן והפתילות הנותרים מנרות החנוכה ברוב עם, ויש שהקפידו לשרופם דוקא ביום, כשריפת הנותר מן הקדשים שאינה אלא ביום, וכן מנהג קרלין.

ויש שנהגו להמתין ולשרופם בעת שריפת החמץ בערב פסח, וכן מנהג בעלזא; וכפי האמור לעיל - שמן שבדאי אסור בהנאה יש לשרפו מיד לאחר החנוכה.

[משנ"ב תרעב, ז; שו"ע תרעז, ד, משנ"ב יז-יט, שעה"צ כט וביה"ל ד"ה מן; ביאורים ומוספים דרשו, 28]

מהו 'חמר מדינה' הנחשב כייין?

קידוש, הבדלה וכוס של ברכת המזון, אינם אלא על יין; אולם, במקום שלא מצוי בו יין, נחשב המשקה שהוא 'חמר מדינה' (= יין המדינה) כִּיּוּן; והיינו המשקה שרוב בני המדינה שותים ממנו בכל יום, או שעיקר שתייתם בסעודה הימנו, מלבד מים, שאינם נחשבים כייין אף במקום שמשמשים כמשקה העיקרי. והוא הדין למי סודה. משקאות קלים ומוגזים שעיקרם מים - יש אומרים שדינם כמים, ויש שהסתפק בדבר. ויש אומרים שבזמננו שהיין מצוי בשפע, ובמקומות רבים אין שותים אותו כלל כי אם במועדים מסוימים, והמשקאות האחרים אינם באים כתחליף לייין - אין דין 'חמר מדינה' לשום משקה; ויש חולקים. [סעיף ב, ס"ק ה, ו ר"י, ושעה"צ ס"ק ד; ביאורים ומוספים דרשו, 5, 6 ו 11]

האם ניתן לקדש על 'חמר מדינה' כשיש ברשותך יין?

כאמור, דין 'חמר מדינה' הוא דווקא כשהיין אינו מצוי. ואם היין מצוי, אך לא בשפע - אין לקדש ולהבדיל על חמר מדינה, אך לענין כוס של ברכת המזון יש להקל, אלא אם כן יש ברשותו יין בכמות המספיקה הן לקידוש ולהבדלה והן לברכת המזון. ואם חמר המדינה חביב עליו מן היין, וכל שכן כשקשה לו לשתות יין - רשאי אף לקדש ולהבדיל עליו, ואף כשיש יין בביתו. ויש שנוהגים להשתמש בחמר מדינה ששותים בסעודה לכוס של ברכת המזון, אף כשהיין מצוי בשפע; ואין למחות בידם, משום שיש אומרים שברכת המזון אינה טעונה יין כלל, ובנוסף - יש אומרים שהמשקה העיקרי שבסעודה נחשב כייין לענין זה, ויש לצרף את דעתם להקל. [סעיף ב וס"ק ז, יא, יב, יג וי"ד; ביאורים ומוספים דרשו, 6-7; וראה שעה"צ ס"ק ד]

האם ניתן להבדיל על תה, קפה ובירה?

לדעת הסוברים שיש בזמננו דין 'חמר מדינה' (ראה לעיל) - יש אומרים שמיצי תפוזים ואשכוליות נחשבים כחמר מדינה, ויש שהסתפק בדבר. ונחלקו הפוסקים לענין תה, ויש שהקל בשעת הדחק. וקפה - בחום שהדרך לכבד בו אחרים לשתות - יש אומרים שדינו כחמר מדינה, הן עם חלב והן ללא חלב, הן 'שחור' והן 'נמס'; ויש שהקל רק במקומות שמגישים אותו בשמחות; ויש אומרים שאינו נחשב כחמר מדינה; ויש שהקל בשעת הדחק בקפה ללא חלב בלבד. ובירה לבנה - יש אומרים שנחשבת כחמר מדינה, ויש שהקל רק בשעת הדחק. ובירה שחורה - נחלקו הפוסקים אם נחשבת כחמר מדינה; ויש שהקל רק בדיעבד. וחלב, אינו נחשב לחמר מדינה. [ביאורים ומוספים דרשו, 11]

אתמול למדנו

- הכמות הנדרשת ל'מים אחרונים' היא כזו שיש בה כדי לנקות את הידים; ויש שנהג ליטול ב'רביעית', כבנטילה שלפני הסעודה.
- כבר מזמן הראשונים יש שלא נטלו מים אחרונים. ורבים מגדולי האחרונים חולקים על כך, וגם על פי הקבלה חובה ליטול מים אחרונים.
- יש אומרים שצריך לברך ברכת המזון 'על כוס יין'. ויש אומרים שאין צורך לברך על היין אלא כששלשה אנשים ויותר אוכלים יחד. ויש אומרים שאין חובה כלל לברך על היין.

מחר נלמד

- מהו 'יין פגום'
- כיצד ניתן לתקן יין 'פגום'
- באיזה מקרה צריך להעביר את היין לגביע אחר לפני קידוש?